

Hemmemapark Berlikum

In Berlikum (Fr.) zijn bewoners van het dorp eigenaar en beheerder van een park van zeven hectare met waterpartijen, boomgaarden en een landgoed met woningen. De woningeigenaren betalen de helft van de beheerskosten (groenaandelen). De andere helft betalen de inwoners via Dorpsbelangen (80% lidmaatschap). De aankoop van de gronden (acht eigenaren) en grondruil, de bouw van woningen ('rood voor groen'), ontwerp en inrichting van het park en fondsenwerving waren volledig in handen van particulieren. De gemeente heeft gefaciliteerd met vergunningen en bestemmingsplanprocedure. Geen burgerparticipatie, maar overheidsparticipatie in een burgerinitiatief.

Matthé van Hout, initiatiefnemer, heeft een geschiedenis van particulier waarden maken in Berlikum. In de jaren tachtig heeft hij met een werkgroep het dorp met iepen aangekleed. De Berlikummers - met waarden als hard werken, aanpakken, kleinschalig ondernemen, samen een klus klaren - hadden weinig aandacht voor de inrichting van hun dorp. In de jaren zeventig was Berlikum door het verlies van de veiling, het sluiten van de landbouwschool en het failliet van vele kleinschalige gaardenierbedrijven in een negatieve spiraal terechtgekomen. 'Het dorp zag er uitgeleefd uit,' vond Matthé, 'en kon wel een opknappleurt gebruiken.' Korter gezegd 'een mentale trap onder het gat'. In de jaren negentig werd door een werkgroep van Dorpsbelangen een dorpsvisie gemaakt met het baggeren, bevaarbaar maken en herinrichten van de Oost-Indische Opvaart, met het aanleggen van een cultuurhistorisch fietspad door zeven dorpen en met de inrichting van het Hemmemapark, op de plek van een verdwenen landgoed en verwijzend naar de vroegere gemeenschappelijke weide, de bureweide. In de loop van de jaren zijn alle drie initiatieven volledig door particulieren in afzonderlijke werkgroepen gerealiseerd.

Het Hemmemapark is ontwikkeld toen Berlikum weer wilde groeien met de komst van grootschalige kastuinbouw. Het dorp moest aantrekkelijker worden voor nieuwe inwoners met een park dat bescherming bood tegen de stoere zeewind. Er was bij bewoners behoefte aan een wandelgebied en aan het behoud van cultuurhistorische waarden in de zogenaamde 'oude wereld'.

Het ontwikkelen, realiseren, bezitten en beheren van een gebied, zoals het Hemmemapark, door bewoners is uniek in Nederland. Het zijn activiteiten die doorgaans op het bordje van de gemeentelijke overheid liggen. 'We hebben optimaal gebruikgemaakt van de aanwezige kennis bij dorpingen, kennis die niet binnen het gemeentelijk apparaat te vinden is. Dat we de gronden konden verwerven, en ook nog tegen een aanvaardbare prijs, komt omdat de relatie tussen bewoner en mede-bewoner een andere is dan tussen overheid en grondbezitter. In het laatste geval kom je toch in een onderhandelingsituatie om de hoogste prijs te incasseren. Het beheer kan goedkoop met onbetaalde menskracht als je je eigenaar weet en voelt van gemeenschappelijk bezit.'

Het Hemmemapark is een treffende illustratie van waarden toevoegen aan wat al van waarde is. En van wat waardenmakers met elkaar tot stand kunnen brengen met passie, gemobiliseerde kennis en kunde en volharding. Stap-voor stap wordt ingebracht wat passend en nodig is. Het Hemmemapark kan zich door ontwikkelen; een nieuw ontsluitingspad door boerenland kan worden toegevoegd. Er is collectief (mentaal) eigenaarschap geïnstalleerd en er zijn kosten bespaard. Bovenal is er een nieuwe 'meent' gekomen.

Hemmemapark is met subsidiegelden (plattelandsontwikkeling) in een andere tijd ontwikkeld. Toch kan de aanpak betekenisvol zijn in deze tijd met minder fondsen.

[Lees het hele rapport waardenmakerij, cahier gebiedsontwikkeling. 2012.](#)